

Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu „Statistikaameti 2025.–2029. aastal tehtavate statistikatööde loetelu“

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse korralduse eelnõu „Statistikaameti 2025.–2029. aastal tehtavate statistikatööde loetelu“ sätestab, milliseid statistikatöid Statistikaamet teeb aastatel 2025.–2028. Statistikatööd on esitatud statistikavaldkondadena.

Riikliku statistika programmi peamine ülesanne on näidata, kuidas riiklik statistika kajastab ühiskonna olukorda ja muutusi, ning pakkuda ühiskonna rahvastiku, sotsiaalvaldkonna, majanduse ja keskkonna arengu seisukohalt olulist teavet. Programmi üheks oluliseks lähtepunktiks on sellest tulenevalt erinevate valdkondade poliitikate kujundamiseks ja ellu viimiseks olulise teabe vajadus. Et seatud EL ja riiklike eesmärkide hindamiseks vajalikku statistikat oleks võimalik toota, peab poliitikavaldkonna eest vastutav ministeerium koostöös Rahandusministeeriumiga tagama, et Statistikaamet oleks näitajate aluseks olevate meetodikate väljatöötamiseks ja statistika tootmiseks vajalike tehnoloogiliste arenduste tegemiseks õigel ajal kaasatud ning andmete kvaliteetseks ja jätkusuutlikuks tootmiseks on piisavad ressursid olemas.

Statistikaameti programmi eelarve on 2025. a aastal 15,1 mln eurot, seejärel iga-aastaselt samas suurusjärgus (14,7 mln eurot). 2025. a kõrgem maksumus on tingitud andmepõhise aruandluse projekti rahastusest, 2026. a ja edaspidi sellises mahus projektirahasid ei lisandu. Programmi kogumaksumus järgmisel viieaastasel programmiperioodil on 70 mln eurot. Statistikaamet on parema avaliku hüve pakkumise ning kliendikesksuse suurendamise eesmärgil alustanud üleminekut teenuspõhisele juhtimisele. Seoses sellega on Statistikaamet muutnud 2025.–2029. a statistikaprogrammi ülesehitust, koondades statistikatööd 18 valdkonda. Programmi maksumus on võrreldes 2024. aasta maksumusega suurenenud IT kulude kasvu tõttu 2025. aastal (4,3 mln eurot 2025. aastal vs 2,4 mln 2024. aastal). Avaldatavad väljundnäitajad on jäänud paljuski samaks, muutunud on viis, kuidas need on valdkondade vahel jaotatud. Seoses valitsussektori kärpeplaanidega võib ennustada muutuseid ka väljundnäitajate koosseisus, kuna amet peab seetõttu optimeerima nii ressursimahukat andmekogumist kui hindama koos poliitikakujundajatega nende näitajate vajalikkust, mille avaldamine ei ole Euroopa Liidu statistikamäärustest tulenevalt kohustuslik. Selliseid näitajaid saaks Statistikaamet edaspidi avaldada tellimustööna.

Eelnõu koostajad on Statistikaameti peadirektori asetäitja andmeteenuste alal Kaido Paabusk (kaido.paabusk@stat.ee, tel 625 9199), partnerlussuhete juht Jaana Tael (jaana.tael@stat.ee, tel 625 9336) ja finantsjuht Ave Sepik (ave.sepik@stat.ee, tel 625 9342), Rahandusministeeriumis on eelnõu ette valmistanud riigihalduse osakonna riigivalitsemise valdkonna juht Ott Karulin (ott.karulin@fin.ee, tel 5877 2554).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Statistikatööde loetelu kinnitamise aluseks on riikliku statistika seadus (RStS). RStS-i § 4 ja 17 järgi kinnitab Vabariigi Valitsus igal aastal järgmiseks viieks aastaks Statistikaameti tehtavate rahvastiku-, sotsiaal-, majandus- ja keskkonnastatistikatööde loetelu, mis lähtub riigisisestest strateegilistest arengudokumentidest ja rahvusvahelisest statistikavajadusest.

RStS §16 lõike 2 järgi on Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks esitatavas loetelus statistikatöö kohta järgmised andmed: nimetus, õiguslik alus, väljundnäitajad, sagedus, periood või moment, eeldatav maksumus ja teave kavandatavate meetodikamuudatuste kohta.

Statistikatööd liigitatakse õigusakti lisas põhistatistika valdkondadeks. Need on statistikatööd, mida tehakse igal aastal ja samas mahus (regulaarne statistika), kindla sagedusega (tsükliline statistika) ning statistikatööd, mida tehakse ainult üks kord või mille tegemise sagedus ei ole teada (ebaregulaarne statistika).

Põhistatistika omakorda jaguneb keskkonna, majanduse, rahvastiku, sotsiaalelu ja eri valdkondade statistikaks. Põhistatistika väljundnäitajate põhiosa avaldatakse statistika andmebaasis ka järgmistel aastatel aegridadena sama struktuuriga. Ebaregulaarsete ja mõnel juhul ka tsükliliste statistikatööde kohta ei ole võimalik teavet esitada, sest näitajate väljatöötamine on osa ettevalmistustööst ning nende koosseis ei ole enne andmete analüüsi teada. Väljundnäitajad seisuga 15.11.2024 on esitatud eelnõu seletuskirja lisas, viimane seis on alati kättesaadav Statistikaameti andmebaasis.

Lisaks statistikatööde loetelus esitatud töödele (programmilistele statistikatöödele) teeb Statistikaamet programmiväliselt ka tellimustöid. Statistikatööde loetelus ega seletuskirjas tellimustööna tehtavaid statistikatöid ei kajastata. Tellimustööd tehakse vastavalt riikliku statistika seaduse §-le 20 ja sõlmitud lepingutele.

Statistikaameti muid tegevusvaldkondi nagu eksperimentaalstatistika, andmehaldusega ning andmejägamisega seotud tegevusi ja nende kulusid statistikaprogramm ei sisalda, kuna eksperimentaalstatistika ja andmehalduse tegevusi rahastatakse programmiväliselt (tellimustöödena ning EL taastekavast). Sel põhjusel ei ole programmi maksumus võrdne ameti eelarvega. Statistiliste registritega seonduvad kulud arvestab Statistikaamet põhistatistika-tööde koosseisu, kuna need registrid on hädavajalikud riikliku statistika tegemiseks.

Maksumuse muudatustest 2025. aastal võrreldes 2024. aasta loeteluga annab infot tabel 1.

Tabel 1. Statistikatööde arv ja eeldatav maksumus

Statistikatöö liik	2024		2025	
	Maksumus, tuhat eurot	Arv	Maksumus, tuhat eurot	Arv
Keskkond	729	7	952	1
Majandus	8 518	37	9 448	11
Rahvastik	455	4	459	1
Sotsiaalelu	2 937	12	4 138	4
Eri valdkondade statistika	276	2	88	1
Kokku	12 915	62	15 085	18

2025. aasta programmi maksumus on võrreldes 2024. aastaga suurem, sest 2025. aasta IT-kulud on ligi 2 mln eurot suuremad kui 2024. aastal. 2025. a lisandub ka andmepõhise aruandluse projekti rahastus. IT-kulud, nagu ka muud põhitegevust toetavate tegevuste kulud on jagatud statistikavaldkondadele.

Piirkondlik statistika on jagatud põhistatistika valdkondade vahel, kuna sisuliselt tehakse seda valdkondlike meetodikate alusel.

Statistikatöid tehakse Eesti ühiskonna iseloomustamiseks, kuid enamus neist on olulised ka Euroopa Liidu ülese võrdluse jaoks. Seega on meetodika rahvusvaheliseks ühtlustamiseks enamiku tööde aluseks Euroopa Liidu õigusakt. Mõnesid statistikatöid, näiteks Euroopa Liidus

ühtlustamata valdkondades (kultuur) või Eesti strateegiliste eesmärkide seire eesmärgil, teeb Statistikaamet ka vaid siseriikliku tellimuse alusel.

2.1. Põhistatistika

2025. aastal on programmilised tööd koondatud 18 valdkonda ja võrreldes 2024. aastaga on tööde arv seetõttu vähenenud 61-lt 18-le. Samas tööde sisu on jäänud samaks, tegemist on teenusepõhisele juhtimisele üleminekust tingitud valdkondliku korrastamisega. Allpool on keskendunud lähiaastate peamistele valdkondlikele muudatustele ja arendustele ning kirjeldatud tsüklilisi statistikatöid, millel on potentsiaalne oluline mõju statistika programmile ja Statistikaameti eelarvele alates 2025. aastast.

2.1.1. Keskkond

Keskkonnastatistikas on varasemad statistikatööd koondunud üheks statistikatööks eeldatava maksumusega 952 tuhat eurot.

Perioodil 2024–2027 tehakse keskkonnastatistika valdkonnas suuri meetodikamuudatusi. Nimelt muudetakse Euroopa Liidus kohustuslikuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 691/2011 alusel tehtavad uued statistikatööd ökosüsteemide, metsanduse ning keskkonna siirete ja subsiidiumide arvepidamiste koostamiseks. Sel aastal arendab Statistikaamet sarnaselt eelmistele aastatele nende arvepidamiste kasutuselevõttu Eurostati toetusega, kuid **iga-aastase statistika tegemiseks tuleb täiendavad vahendid leida igal liikmesriigil enda eelarvest. Esialgse hinnangu kohaselt võib alates 2025. aastast Statistikaameti ja Keskkonnaagentuuri arvepidamistega kaasnev lisakulu olla kokku ligikaudu 251 tuhat eurot aastas.** Enamik neist muudatustest lähtub EL ja ka Eesti kliimapolitiika juhtimiseks vajaliku andmestiku parandamisest, mistõttu tuleb Statistikaametil lähiajal pidada läbirääkimisi kõigi seotud osapooltega nii andmevajaduse kui ka ressursside osas.

2.1.2. Majandus

Majandusvaldkonnas tehakse kokku 11 statistikatööd eeldatava maksumusega 9,4 mln eurot.

Valdkonnas toimub programmiperioodil mitmeid meetodikamuudatusi:

1. 2025. aastal jätkub makromajanduse ja riigirahanduse statistika ümberkujundamine. Valitsemissektori rahandusstatistika ning rahvamajanduse arvepidamiste (sisendväljundtabelid, SKP) digitaliseerimiseks, tähtaegade lühendamiseks ja valdkondade vahelise vastavuse ning statistika jätkusuutlikkuse tagamiseks eraldati 2023–2026 riigi eelarvestrateegia protsessis arendustöödeks 4,1 mln eurot. Tööde esimene etapp viiakse läbi tehnilise abi instrumendi projektina.
2. Jätkub energiastatistika asja- ja ajakohastamine, mille kriitilisele vajadusele on tähelepanu juhtinud nii Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kui Kliimaministeerium.
3. Põllumajandusstatistika valdkonnas jätkub 2022. a vastu võetud Euroopa põllumajanduse sisendite ja väljundite statistika määruse rakendamine, et saada andmeid põllumajandus- ja keskkonnastatistika tegemiseks, mis võimaldaks vältida keerulisi andmekogumisi statistiliste küsimustikega ja saada parema kvaliteediga andmeid. Selleks tehakse koostööd PRIAga, et loodav elektrooniline põlluraamat vastaks maksimaalselt ka statistika vajadustele. Samuti automatiseeritakse määruse rakendamise käigus põllumajandus- ja keskkonnastatistika tootmist.

4. 2023. aastast alates kestavad ettevalmistused majandusüksuste statistilises registris Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori (EMTAK 2025) uue versiooni kasutuselevõtuks, mis põhineb Euroopa Ühenduse majanduse tegevusalade klassifikaatori (NACE) versioonil 2.1. Ülemineku eesmärk on alates 2025. aastast toota statistikat uuenenud klassifikaatorite järgi ja arvutada ümber aegridu.
5. Jätkub kaupade ja teenuste väliskaubandusstatistika ajakohastamine, sh kaupade saabumise voo asümmeetriate (võrdlus kaubavahetusriikidega) analüüs ning kaupade ja teenuste väliskaubanduse uute näitajate väljatöötamine ja statistika tootmise automatiseerimine. Projekt lõpeb kava kohaselt 2025. aastal ja toob kaasa märkimisväärse ettevõtjate halduskoormuse vähenemise.

Tsüklilise sagedusega statistikatöid on viis:

1. 2025. aastal alustatakse põllumajanduse statistikatöö raames iga nelja aasta tagant läbiviidava põllumajanduse struktuuriuuringu ettevalmistusi. Uuringu eesmärk on uurida majapidamise tegevust komplekselt, sh maa omandivormi, juhtimist, taime- ja loomakasvatust, töajõudu, muid tulutoovaid tegevusi jms. 2026. a kogutakse andmeid ja statistika avaldatakse 2027. aastal.
2. Põllumajanduse statistikatöö koosseisus oleva taimekaitsevahendite põllumajandusliku kasutamise tsükliliseks tööks valmistatakse 2025. aastal, kogutakse andmeid 2026. aastal ja tulemused avaldatakse 2027. aastal. Kui üle-euroopaliselt on olemas digitaalsed administratiivandmed (nt e-põlluraamat), tehakse seda statistikat alates 2028. aastast iga aasta kohta. Kui digitaalselt kättesaadavaid alusandmeid kõikides liikmesriikides ei ole, siis tehakse uuring igal teisel aastal.
3. Alates 2026. aastast lisandub põllumajanduse statistikatöösse EL õiguse alusel ka toitainebilansside tsükliline töö, mida tehakse igal 5-ndal aastal. Mõlemat tsüklilist tööd tehakse uue põllumajanduse sisendite ja väljundite statistika määruse alusel. Bilansi koostab Eurostat, Eesti saadab selle koostamiseks vajalikud andmestikud, mis valmivad samuti iga viie aasta tagant. Samas osa bilansi sisendeid, näiteks mineraalväetiste andmed pannakse kokku igal aastal, orgaaniliste väetiste andmed igal kolmandal aastal.
4. Infotehnoloogia, innovatsiooni ja teadus-arendustegevuse statistikatöös viiakse 2025. aastal läbi iga kahe aasta tagant tehtav statistikatöö innovatsiooni kohta, mille eesmärk on anda teavet ettevõtete uuenduste ja innovaatilise tegevuse kohta. EL-i määrusega kehtestatud innovatsiooniuuringut tehakse kõigis EL-i riikides ühtse meetodika alusel, mis tagab andmete rahvusvahelise võrreldavuse. Varem toetas selle töö tegemist Eurostat, kuid alates 2021. aastast tuleb töö tegemise iga-aastane kulu katta riigieelarvest. Täiendava siseriikliku vajaduse katmiseks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga sõlmitud tellimusleping, EL määrustega pandud kohustusi kaetakse teiste statistikatööde arvelt.
5. Ebaregulaarse statistikana avaldame väliskaubanduse statistikatöö koosseisus kalanduse riikliku andmekogumise programmi tarvis laevastikupõhiseid majandus- ja sotsiaalnäitajaid ja statistikat laevade pikkusklasside ja püügivahendite kaupa. Töö avaliku huvi esindaja on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium.

2.1.3. Rahvastik

Rahvastikuvaldkonna tööd on koondatud üheks statistikatööks eeldatava maksumusega 459 tuhat eurot. Tsüklilisi töid 2025. aastal ei ole.

2023. aastal avaldas Euroopa Komisjon EL rahvastikustatistikat ümber korraldava määruse eelnõu, mis on seletuskirja valmimise ajal veel Euroopa institutsioonides läbirääkimistel. **Määruse jõustumisel lisanduva statistika tootmise kulu alates 2025. aastast on ligikaudu 60 tuhat eurot aastas.**

2.1.4. Sotsiaalelu

Kokku tehakse 4 statistikatööd eeldatava maksumusega 4,1 mln eurot. Sotsiaalstatistika alla on liigitatud varem majandusstatistika koosseisus olnud töötasude ja tööjõukulude ning vabade ametikohtade ja tööjõu liikumise statistikatööd, et tagada tööelu statistika terviklikkus.

Tsüklilisi töid on kaks:

1. Valmistume 2025. aasta lõpus algavaks ja EL õigusaktide alusel esimest korda kohustuslikuks ulatuslikuks leibkonna eelarve uuringuks, mis on üheks aluseks näiteks tarbijahinnaindeksi ja SKP arvutamisele. Halduskoormuse vähendamiseks on Statistikaamet uurinud uute eravalduses olevate andmete kasutuselevõttu, kuid seoses mõnede eraandmete jagamisega seotud õiguslike ja ühiskondliku valmisolekuga seotud väljakutsetega on tõenäone, et Statistikaamet uuringu 2025.-2026. aastal läbi pea samal meetodil kui varem paberpäevikuid kasutades.
2. 2025. aastal viiakse läbi ka iga nelja aasta tagant toimuv uuring tööandja kulutuste kohta töötajatele. Statistikatöö eesmärk on anda teavet tööandja tehtud keskmistest kulutustest töötajatele töötaja ning töötatud tunni kohta põhitegevusala järgi. Nimetatud info on sisendiks tööjõumaksude kujundamisel. Euroopa Liidu (EL) määrusega kehtestatud tööjõukulude uuringut tehakse ELi riikides ühtse meetodika alusel, mis tagab andmete rahvusvahelise võrreldavuse.

Metoodikamuudatused sotsiaalelu valdkonnas on seotud statistikatööde vastavusse viimisega sotsiaalstatistika raammäärusega (EL) 2019/1700, millega täiendati sotsiaalstatistika aluseid, suurendati statistika detailsust ja sagedust, et inimeste ja leibkondade heaolu kohta oleks võimalik anda kiiremat ja täpsemat infot. Olulisima raammäärusest tuleneva muudatusena lisandub alates 2026. aastast kohustuslikuna eelpool mainitud leibkondade eelarve uuring. **Määruse rakendamise kaasnemaid kulusid on aastatel 2025–2027 2,1 mln eurot, mida ei ole alates 2022 toimunud RES protsessides seni arvestatud.**

2.1.5. Eri valdkondade statistika

Eri valdkondade statistika alla kuulub statistika, mis hõlmab nii keskkonna-, majandus-, sotsiaalelu kui rahvastikuvaldkondade kohta käivaid näitajaid. 2025. aastal avaldatakse selle statistikatöö koosseisus säästva arengu, Eesti 2035 strateegia ja ühiskondliku lõimumisega seotud näitajad, kogu maksumusega 88 tuhat eurot. Varem samuti selle statistikatöö koosseisus olnud piirkondlik statistika avaldatakse ja maksumus arvestatakse üldpõhimõttena teiste põhistatistika valdkondade koosseisus.

2.2. Andmehalduse korraldamine, klassifikaatorite süsteemi juhtimine ja statistilised registrid

Alates 2023. aastast ei avalda Statistikaamet riikliku statistika programmis enam andmehalduse ja klassifikaatorite süsteemi juhtimist eraldi statistilise tööna, sest tegemist ei ole ainult riikliku statistika tegemist toetavate ülesannetega. Nimetatud ülesanded panustavad eelkõige riigi andmehalduse korraldamise standardiseerimisse ja parendamisse, et riigi poolt kogutavad andmed oleks kvaliteetsed ning neid saaks taaskasutada ELis ning juhul kui siseriiklikud

otsustajad soovivad andmeid neid puudutavate kriitiliste nähtuste kohta reaalselt ja kvaliteetselt, samas riigile andmete esitamise koormust vähendades. Andmete asja- ja ajakohasuse tagamiseks on vajadus rakendada järjest suuremal määral andmekäivet (-teadust) ja andmehaldust, seda eriti uute nähtuste (kliima, majanduse konkurentsivõime jne) uurimiseks.

Statistikaametil on seadusest tulenev kohustus koordineerida andmehaldust riigis ja juhtida klassifikaatorite süsteemi. Andmehalduse koordineerimiseks riigieelarvest rahalisi vahendeid planeeritud ei ole. Statistikaametile on eraldatud rahalised vahendid Eesti taastekava (RRF) digiriigi komponendi ossa "Avalike digiteenuste reform: riik sündmuspõhiseks ja proaktiivseks". Digipööre on selle kava osa üks kahest suuremast suunast ning andmehaldus selle oluline sisuline komponent. Taastekavast on tegevused planeeritud rahastada aastatel 2021–2025, alates 2026. aastast peab vahendid tegevuse jätkusuutlikuks rahastamiseks riigieelarvesse planeerida. **Taastekavast hüvitatavad Statistikaameti 2024. ja 2025. aasta kulud riigi andmehalduse koordineerimisele on ligikaudu 420 tuhat eurot aastas.** Tegu on ülesandega, mille poliitikakujundamine ja täitmise korraldamine jääb nii Rahandusministeeriumi kui Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse, mistõttu on väljakutseks selle riigi jaoks horisontaalse ülesande täitmise baasrahastamine. On oluline märkida, et tõhus andmehaldus avalikus sektoris on aluseks ka riikliku statistikaprogrammi elluviimise parendamisel (luues võimalused kiiremaks ja laialdasemaks administratiivsete andmete kasutamiseks statistikatöodes), aga kriitilise tähtsusega andmepõhiste avalike teenuste arendamisel ning pakkumisel (sh personaalse riigi kontseptsiooni realiseerimisel).

Statistiliste registritega seotud tegevused ja kulud on alates 2022. aastast arvatud registreid andmeallikana kasutatavate põhistatistikatööde koosseisu ning nende eraldi programmis väljatoomine ei ole enam asjakohane.

3. Eelnõu mõjud

Eelnõu vastuvõtmine võimaldab anda ühiskonna käsutusse riikliku statistika, mida on vaja riigi majanduse ja sotsiaalelu puudutavateks juhtimisotsusteks ning Eesti majanduse, rahvastiku, sotsiaalvaldkonna ja keskkonnaseisundi ning neis toimivate muutuste hindamiseks. Piisava rahastuse ja sellest tuleneva meetodilise ning tehnoloogilise arenduse puudumisel on ohus Eesti avaliku ja erasektori ning rahvusvaheliste kohustuste ja võrreldavuse tagamiseks vajalike võtmenäitajate ja arvepidamiste andmete tootmine (SKP, tarbijahinna-indeks, sotsiaalse heaolu ja tööhõive näitajad), aga ka avaldatava statistika kvaliteet.

4. Eelnõu rakendamiseks vajalikud kulutused

Statistikatööde loetelus on 2025. aastal 18 statistikatööd ning nende tegemiseks on riigieelarvesse planeeritud 2025. aastaks 15,1 mln eurot.

5. Eelnõu kooskõlastamine

Korralduse eelnõu esitati kooskõlastamiseks kõikidele ministeeriumidele, Riigikantseleile ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule. Tähtajaks kooskõlastasid eelnõu Justiitsministeerium, Kultuuriministeerium, Siseministeerium ja Välisministeerium. Märkustega kooskõlastasid eelnõu Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. Vastused märkustele on toodud seletuskirja lisan.